

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 6 februari 1934 kl. 1 e. m.

*Utlåtande angående beredande av ytterligare medel till
upprensning av norra inloppet till Fårösund m. m.
jämte i ämnet väckta motioner.*

(4:e avd.)

I det vid propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov i avseende å budgetåret 1934/1935 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 3 januari 1934 har departementschefen under sjätte huvudtiteln (sid. 152—159) omförmålt frågan om upprensning av norra inloppet till Fårösund.

I samband med behandlingen av berörda fråga har utskottet förehaft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 18, i första kammaren av herrar *G. Roos* och *G. Bodin* samt den andra, nr 32, inom andra kammaren av herr *T. Gardell* i Gahns m. fl., i vilka hemställts, att vid behandling av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen riksdagen ville uttala sin anslutning till vad departementschefen anfört om önskvärdheten av sprängnings- och muddringsarbetenas i Fårösund snara utförande och sin förväntan att samma arbeten fortsättas och avslutas som ett led i åtgärderna till motverkande av arbetslösheten och med anlitande av därför avsedda medel, därvid, på sätt riksdagen i skrivelse år 1931 anfört, Kungl. Maj:t borde meddela närmare bestämmelser i avseende på bottenbredd och djup för ifrågavarande farled.

Beträffande de till stöd för nämnda yrkande åberopade skälen får utskottet hänvisa till motionen I: 18.

I förevarande sammanhang har utskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1933 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 ävensom de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, jämväl behandlat den av revisorerna under statens affärsverksamhet, § 71, upptagna frågan om upprensning av norra inloppet till Fårösund (Del I sid. 209—220).

Sedan 1930 års riksdag anvisat ett anslag å 65,000 kronor till försöksarbeten vid Fårösund samt dessa arbeten av vattenfallsstyrelsen slutförts,

anvisade 1931 års riksdag — i anledning av väckta motioner — ett anslag av 425,000 kronor till upprensning av norra inloppet till Fårösund.

Departementschefen har nu i detta ärende anfört följande:

De anslag för här ifrågavarande ändamål, som hittills blivit beviljade — 65,000 kronor för försöksarbeten enligt framställning av Kungl. Maj:t till 1930 års riksdag och 425,000 kronor på grund av enskilda motioner vid 1931 års riksdag eller tillhopa 490,000 kronor — hava, såsom vattenfallsstyrelsens nu föreliggande framställning utvisar, befunnits otillräckliga för arbetenas genomförande enligt det ursprungligen avsedda programmet. Av frågans behandling vid 1931 års riksdag synes framgå, att riksdagen vid anslagets anvisande avsett att bottendjupet skulle bli 5.5 meter i hela rännan, om än åt Kungl. Maj:t förbehållits rätt att meddela närmare bestämmelser i avseende på bottenbredd och djup.

Med de medel, som nu stå till buds, kan emellertid enligt vattenfallsstyrelsens beräkningar endast erhållas en farledsränna, som med den förut-satta bredden har ett djup av cirka 5.5 meter i norra hälften och cirka 4.5 meter i södra hälften. En dylik inskränkning synes, såsom de i ärendet hörda myndigheterna framhållit, innebära en väsentlig minskning av de fördelar, man önskat ernå och för vilka redan avsevärda ekonomiska uppoffringar gjorts.

För fullföljande av arbetena i huvudsaklig överensstämmelse med den tidigare framlagda planen — dock med viss förändring i avseende å bredden i rännans norra del — har vattenfallsstyrelsen beräknat ett tilläggsanslag av 140,000 kronor bliva erforderligt. Därest farledsdjupet i rännans södra del begränsas till 5 meter, skulle det erforderliga tilläggsanslaget kunna minskas till 85,000 kronor. Om nyssberörda jämkning med avseende på farledens bredd ej kommer till stånd, skulle enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkningar i bägge fallen uppstå en kostnadsökning av ytterligare 20,000 kronor. I de sålunda angivna beräkningarna har vattenfallsstyrelsen av förut angivna skäl ej tagit hänsyn till avskrivningar å muddringsmaterielen, beräknade till 30,000 kronor, vilket belopp emellertid riksdagens revisorer vid sin granskning funnit vara för lågt.

Av de i ärendet hörda myndigheterna hava kommerskollegium och lotsstyrelsen funnit sig kunna i huvudsak godtaga det senare av de bägge nyss-nämnda alternativen, under det att länsstyrelsen i Gotlands län samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalat sig för det förra alternativet.

Givetvis är det önskvärt, att ifrågavarande arbeten snarast möjligt full-följas och slutföras. Utan ytterligare medelsanvisning kan detta, såsom nämnts, endast ske på sådant sätt, att de resultat i fråga om farledsdjup, som riksdagen torde hava förutsatt, i väsentlig grad ej skulle uppnås. På grund av det rådande finansiella läget med därav föranledda starka krav på skattebudgetens begränsning kan jag emellertid icke förorda, att hos riksdagen nu äskas de medel, som skulle erfordras för arbetenas fullföljande i vidsträcktare omfattning. I det läge, vari ärendet sålunda befinner sig, och då det icke synes uteslutet att arbetena — därest något av de alternativ anses böra följas, vilka kräva ytterligare medelstillgång — skola kunna fortsättas och avslutas som ett led i åtgärderna till motverkande av arbetslösheten och med anlitande av därför avsedda medel, har jag dock ansett frågan nu böra anmälas i syfte att bereda riksdagen tillfälle att taga del av den föreliggande utredningen samt att göra de uttalanden, vartill anledning må givas.

Riksdagens revisorer hava sammanfattningsvis anfört, hurusom av den av revisorererna förebragta utredningen framginge att skillnaden mellan de av

vattenfallsstyrelsen beräknade kostnaderna för Fårösunds företaget och de verkliga kostnaderna för samma företag vore så stor, att det vore osäkert, huruvida riksdagen beslutat företaget ifråga, om anledning funnits till antagande att kostnaderna skulle komma att uppgå till så högt belopp som nu blivit fallet, att vattenfallsstyrelsen genom bokföringsåtgärder av skilda slag sökt skenbart hålla nere kostnaderna för företaget, att styrelsen underlåtit att påföra företaget avskrivningar samt att dessa i stället verkställts å byggnadscentralförrådet, varvid vinsten å styrelsens övriga muddringsföretag eller rena driftmedel för ändamålet anlitats.

Styrelsens förfaringssätt i dessa hänseenden funne revisorerna anmärkningsvärt.

Då vidare avskrivningar å byggnadscentralförrådet skett utan tillfredsställande planläggning och en viss sammanblandning synes hava ägt rum mellan kostnader för underhåll och förbättringar, ansåge sig revisorerna böra föreslå att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära dels en ingående, opartisk värdering av byggnadscentralförrådet, dels ock att utredning rörande de avskrivningsprinciper, som borde gälla ifråga om vattenfallsverkets materiel, måtte bringas till stånd.

Förklaring har avgivits av *vattenfallsstyrelsen* (Del III sid. 179—189), som därvid anfört bland annat följande:

Frågan om verkställande av avskrivningar på arbetena för upprensningen av Fårösund har av vattenfallsstyrelsen behandlats sålunda, att styrelsen i sin underdåniga framställning den 3 oktober 1933 rörande slutanslag till nämnda arbete klart och tydligt angivit, att styrelsen icke medräknat något belopp för avskrivningar å egen materiel. Detta har skett av två skäl. Dels har styrelsen kunnat göra nödiga avskrivningar på sin materiel genom inkomster från uthyrning av delar av sin muddringsattiralj till andra företag. Dels blevo Fårösundsarbetena fördyrade i förhållanden till gjord kostnadsberäkning, därigenom att riksdagsbeslutet rörande Fårösund blev så försenat, att den för arbetet avsedda muddringsattiraljen redan var uthyrd för annat inkomstbringande arbete. Den härav föranledda fördyringen vid Fårösund motsvarar ungefär den avskrivning, som borde belöpa på samma arbeten, och har, som sagt, kunnat ske med uthyrningsinkomster för den materiel, som ursprungligen var avsedd för Fårösund.

Genom en den 8 januari 1934 dagtecknad värdering, gjord av så opartiska och sakkunniga krafter, som finnas att tillgå inom styrelsen, utan att med extra kostnader anlita expertis utanför verket, har utrönt, att det vid årsskiftet föreliggande bokförda värdet på styrelsens byggnadscentralförråd uppgår till ett belopp, som ligger cirka 220,000 kronor under det verkliga värdet.

För centralförrådets skötsel med tillhörande rapportsystem och bokföringssystem finnas synnerligen noggranna föreskrifter. Det är ej styrelsen bekant, om revisorerna tagit kännedom om dem. Styrelsen bestrider, med hänvisning till dels nämnda bestämmelser, dels det arbete, som nedlägges på en sund avskrivning, och dels det ovan angivna inventeringsresultatet, revisorernas uttalande, att avskrivningarna å byggnadscentralförrådet ske utan »planläggning».

Enligt den plan, som låg till grund för 1931 års riksdags beslut om Fårösundsarbetena — avseende en farled med 5.5 meters genomgående djup — beräknades kostnaderna härför till 425,000 kronor, vartill böra läggas kostnaderna för tidigare utförda försöksarbeten å 65,000 kronor. På grund av vissa oförutsedda ökningar i kostnaderna för muddring och sprängning har nu vattenfallsstyrelsen ansett ett tilläggsanslag av 140,000 kronor erforderligt för arbetenas slutförande. Härvid har intet anslag begärts för avskrivningar å muddringsmaterielen; det erforderliga avskrivningsbeloppet å hittills använd materiel har av vattenfallsstyrelsen beräknats till 38,505 kronor. Inräknat försöksarbetena och nämnda avskrivningsbelopp böra alltså totalkostnaderna för farledsarbetena numera uppskattas till cirka 670,000 kronor. Till jämförelse må nämnas att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tidigare plan för arbetena slutade på en kostnad av 784,000 kronor utöver ovannämnda till försöksarbeten anvisade belopp å 65,000 kronor; i avgivet yttrande över vattenfallsstyrelsens framställning rörande tilläggsanlag har emellertid av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjorts gällande att kostnadsskillnaden mer än väl uppvägdes av andra av vattenfallsstyrelsen havda men ej farledsföretaget påförda kostnader såsom reparationer och ombyggnad av mudderverk m. m.

För egen del måste utskottet finna beklagligt att en så betydande utgiftsökning skall behöva uppkomma i förhållande till de vattenfallsstyrelsens tidigare kalkyler, som lågo till grund för riksdagens beslut om företaget. Önskligt synes emellertid vara att ytterligare erforderliga medel nu ställas till förfogande så att arbetena kunna i ett sammanhang slutföras. I detta avseende må framhållas att vattenfallsstyrelsen med hänsyn till risken av att under vinterstormarna transportera det vid Fårösundsarbetena använda enskopsudderverket från Gotland till fastlandet har detsamma alltjämt kvarliggande i Fårösund för att efter slutförandet av farledsarbetena omedelbart låta detta komma till användning för andra arbeten å fastlandet.

Med tagen hänsyn också till vad länsstyrelsen i Gotlands län och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört om vikten av att ingen inskränkning av bottendjupet 5.5 meter förekomme, vill utskottet alltså tillstyrka, att hela det av vattenfallsstyrelsen förutsatta medelsbeloppet, 140,000 kronor, ställes till förfogande. Beträffande sättet för anslags beredande må framhållas, att enligt vad utskottet inhämtat några medel ej finnas disponibla för ändamålet på de å löpande budget anvisade arbetslöshetsanslagen. Däremot har vattenfallsstyrelsens ledning förklarat sig beredd att, i avvaktan på täcknings beredande, förskottera det erforderliga tilläggsbeloppet 140,000 kronor. Utskottet vill förorda, att denna utväg anlitas, varvid framdeles till behandling bör upptagas frågan om täckning av de medel, som kunna komma att förskottas.

Vad därefter angår riksdagens revisorers i ärendet framförda erinringar anser utskottet, i likhet med revisorerna, att bland kostnaderna för Fårösundsarbetena också rätteligen böra upptagas tillbörliga avskrivningar å den använda, statens vattenfallsverk tillhöriga muddrings- och sprängningsmate-

rielen. Då emellertid vattenfallsstyrelsen förklarar sig i detta fall kunna — med överskott, uppkommet på tidigare uthyrning av muddringsattiraljen — täcka erforderliga avskrivningsbelopp, synes utskottet anledning saknas belasta budgeten med dessa ytterligare utlägg för Färösunds företaget.

Utskottet vill i övrigt endast erinra, hurusom ett syfte med statsrevisorernas erinringar och yrkanden synes hava varit att erhålla trygghet för en tillförlitlig uppskattning av de i statens vattenfallsverks centralförråd ingående inventarierna. Detta syfte torde emellertid få anses i huvudsak tillgodosett genom den vid senaste årsskiftet i särskild ordning verkställda värderingen. Enligt denna värdering hade inventariebeståndet den 31 december 1933 ett värde, som med cirka 220,000 kronor överstiger det bokförda.

Sammanfattningsvis vill utskottet med avseende å sättet för avskrivningars verkställande framhålla vikten av att dessa ske i tillräcklig omfattning och så att riksdagens bestämmanderätt över anslagen ej åsidosättes. Utan att kunna finna statsrevisorernas i detta och övriga avseenden i ärendet framförda erinringar i allo nöjaktigt bemötta av vattenfallsstyrelsen anser sig dock utskottet kunna föreslå, att riksdagen låter bero vid vad i ärendet förekommit. Hänsyn har härvidlag också tagits till Färösundsarbetenas karaktär av ett synnerligen vanskligt farledsföretag, som trots tillstötande oväntade svårigheter vid botten sprängningarna samt opåräknat ogynnsamma väderleksförhållanden dock synes kunna genomföras.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av de av herrar Roos och Gunnar Bodin samt herr Gardell i Gahns m. fl. väckta motionerna I: 18 och II: 32, må medgiva, att vattenfallsstyrelsen, utöver tidigare till upprepning av norra inloppet till Färösund anvisade anslag, må förskottsvis till nämnda arbetens slutförande disponera ett belopp av högst 140,000 kronor med skyldighet för styrelsen att hos Kungl. Maj:t anmäla nämnda förskott till ersättande från anslag, som riksdagen för ändamålet må komma att ställa till förfogande.

Stockholm den 6 februari 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: samma ledamöter som de under utlåtandet nr 16 antecknade med undantag därav, att herr *Nyländer* i stället för *Theelin* deltagit i behandlingen av ärendet, varjämte jämväl herr *Gustafsson* i *Benestad* varit närvarande.